

ULF-avtal

Örebro Universitet

Lärosätesrapport från genomlysningen av ULF-försöksverksamheten inom Umeå-noden

Sara Cervantes, Anna-Karin Westman, Björn Ahlström & Malin Benerdal

2022-02-28

Förord

Föreliggande rapport är en av sju rapporter som presenteras inom ramen för en genomlysning av Umeå-nodens ULF försöksverksamhet.

Sedan ett beslut den 9 mars 2017 (U2015/03573/UH, U2017/01129/UH) har regeringen uppdragit åt Uppsala universitet, Göteborgs universitet, Umeå universitet och Karlstads universitet att planera och genomföra en försöksverksamhet i syfte att utveckla och pröva olika modeller för samverkan mellan lärosäten och huvudmän inom skolväsendet avseende praktisknära forskning. Var och en av de fyra ovan nämnda universiteten utgör alla "noder" till vilka andra lärosäten med lärarutbildning i Sverige har anslutits. Försöksverksamheten har fått namnet ULF - Utveckling, Lärande, Forskning, och ska bidra till en stärkt vetenskaplig grund i skolväsendet liksom i lärar- och förskollärarytbildningarna. I Umeå-noden ingår utöver Umeå universitet ytterligare fem lärosäten: Luleå tekniska universitet, Mittuniversitetet, Högskolan Dalarna, Mälardalens högskola och Örebro universitet. Samtliga lärosäten samverkar i sin tur med olika skolhuvudmän.

Under 2020, när försöksverksamheten började gå över i en operativ slutfas och parterna genom samverkansstrukturerna börjat sätta konkreta forsknings- och utvecklingsprojekt, utlystes ett genomlysningsuppdrag för försöksverksamheten i Umeå-noden. Anställda vid någon av de sex medverkande lärosätena kunde söka uppdraget. I juni 2020 beslutades att genomlysargruppen skulle bestå av projektledare Sara Cervantes, Luleå tekniska universitet, Björn Ahlström, Umeå universitet, Malin Benerdal, Örebro universitet/Umeå universitet och Anna-Karin Westman, Mittuniversitetet.

Genomlysningen syftar till att undersöka hur respektive lärosäte skapar förutsättningar för att bedriva försöksverksamhet med ULF-avtal inom ramen för nodens gemensamma utgångspunkter, samt har identifierat övergripande hinder och möjligheter till samverkan mellan lärosäte och skola på ett mer generellt plan inom Umeå-noden. Uppdraget har utformats enligt en formativ ansats där forskarna i genomlysargruppen gett regelbunden återkoppling till Umeå-nodens kontinuerliga utvecklingsarbete. Enligt regeringens beslut i april 2021 kommer försöksverksamheten att permanentas från och med 2025, och perioden 2022–2024 kommer att bli en övergång från försöksverksamhet till en permanent ULF-verksamhet.

Genomlysargruppen har skrivit en rapport per lärosäte samt en sammanfattande rapport som behandlar Umeå-nodens samverkansmodell och skillnader och likheter mellan nodens lärosäten.

Lars-Erik Lauritz, Föreståndare för Lärarhögskolan
Umeå universitet den 28 februari 2022

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Inledning.....	2
Bakgrund	2
Rapportens syfte, frågeställningar och upplägg.....	3
Teoretiska utgångspunkter.....	4
Material och genomförande.....	6
Materialinsamling	6
Intervjuer.....	6
Enkäter.....	6
Dialogforum med skolhuvudmannarepresentanter.....	7
Genomförande	8
ULF- försöksverksamhet vid Örebro Universitet.....	8
Förutsättningar	8
Organisationsutformning/omvandlingsprocess.....	9
Struktur – formell struktur.....	9
Kultur – värderingar	12
Politik	14
Output.....	16
Avtal med skolhuvudmän	16
Aktiviteter.....	17
Vad har aktiviteterna lett till?	20
Örebro universitets ULF-verksamhet i relation till nodens utgångspunkter.....	21
Avslutande diskussion	24
Referenser.....	26
Bilagor.....	28
Bilaga 1 Enkät Skolhuvudmän	28
Bilaga 2 Enkät Lärosäten	30
Bilaga 3 Budgetredovisning av ULF-avtal.....	32

Sammanfattning

Umeå universitet utlyste våren 2020 ett genomlysarpuppdrag rörande Umeå-nodens försöksverksamhet ULF. Denna rapport är en av 7 rapporter från genomlysningen och fokuserar på Örebro universitets ULF-arbete utifrån lärosätesrepresentanter och skolhuvudmannarepresentanters perspektiv. Syftet är att beskriva och analysera hur Örebro universitet har realiserat ULF-försöksverksamhet inom ramen för Umeå-nodens gemensamma utgångspunkter. Resultatet har analyserats utifrån en teoretisk organisationsmodell där förutsättningar, omvandlingsprocess och utfall lyfts fram. Omvandlingsprocessen handlar om struktur, kultur och politik och hur dessa aspekter påverkar realiseringen av ULF. Utfallet berör avtal, aktiviteter och upplevelser som uttrycks. Materialinsamlingen har skett via enkäter, intervjuer med lärosätesrepresentanter, och dialogforum med skolhuvudmannarepresentanter. Empirin har analyserats utifrån en organisationsteoretiskmodell. Resultatet av genomlysningen visar att Örebro universitet till övervägande del arbetar utifrån Umeå-nodens gemensamma utgångspunkter. ULF-försöksverksamhet ingår som ett delprojekt i ett större projekt "Framtidens lärarutbildning", nya strukturer har skapats och RUC är en viktig stabiliserande part. Sammantaget har både nya och befintliga strukturer används. Det framträder en kultur där hela regionen ska leva, vikten av dialog och möten i ögonhöjd, och respekt för varandras verksamheter och professioner. Samtidigt finns det friktionsytor och maktaspekter som kan kopplas till vems och vilka frågor som framträder, spridning av resultat och skolhuvudmäns möjlighet att delta. De utvecklingsområden som har identifierats i relation till de nod-gemensamma utgångspunkterna handlar om studenters möjlighet att delta i försöksverksamheten och spridning av resultat som ofta sker på lokal nivå. Avslutningsvis visar resultatet på att skol- och verksamhetsutveckling, skolverksamheternas behov och forskning är två aspekter som haft stort fokus och där ULFs placering inom framtidens lärarutbildning innebär att ULF påverkar och påverkas av lärarutbildningens framtida utformning.

Inledning

De senaste åren har ett större fokus lagts mot att stärka skolans och lärarutbildningens vetenskapliga grund i den politiska retoriken. I skollagen (SFS 2010:800) anges att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet (kap 1, 5§). Försöksverksamheten ULF, som denna genomlysning kretsar kring, kan utifrån regeringens formuleringar, förstås som ett sätt att stärka ambitionen mot detta.

Bakgrund

2017 gav regeringen de fyra lärosätena i Uppsala, Göteborg, Umeå och Karlstad i uppdrag att leda arbetet med att "utveckla och pröva olika modeller för samverkan mellan universitet och högskolor och huvudmän inom skolväsendet kring praktikinära forskning" (Regeringen, 2017). Regeringen angav att försöksverksamheten "ska bidra till en stärkt vetenskaplig grund i lärar- och förskollärarytbildningarna och i skolväsendet". Det angavs också att de ansvariga lärosätena skulle samverka med andra universitet och högskolor¹ och att försöksverksamheten skulle utformas och genomföras i samverkan mellan ansvariga lärosäten, deltagande lärosäten och skolhuvudmän. Arbetet organiserades inom så kallade noder med lärosäten kopplade till ett av de nodansvariga ansvarigt lärosätena. Sammantaget omfattar det 25 lärosäten och flertalet skolhuvudmän.

Försöksverksamheten kom att benämnas ULF-avtal inom den samordnande nationella gruppen, vilket delvis handlar om ambitionen att "föra tankarna till läkarnas ALF-avtal som finns inom hälso- och sjukvården och som varit förebild för ULF" (Ulfavtal.se). ULF är en akronym uppbyggd av första bokstaven i de tre centrala begreppen: Utveckling, Lärande, Forskning. Den nationella hemsidan anger att målen med ULF-avtal är:

Målet är att ta fram en infrastruktur med långsiktigt hållbara samverkansmodeller mellan akademi och skolhuvudmän, för att stärka den vetenskapliga grunden och det vetenskapliga förhållningssättet i skolan. När teori och praktik vävs tätare ihop stärks även lärarutbildningen - dels genom en mer relevant kunskapsbas och dels genom ökade möjligheter för studenter att vara del av skolans forskning- och utvecklingsmiljöer.

Samverkansmodellerna ska leda till forskning som är relevant för skolan genom att yrkesgrupper inom skolan ska kunna ta initiativ till forskning, inte bara forskare inom akademien. Efter försöksverksamhetens slut ska framgångsrika samverkansmodeller kunna permanentas och börja användas nationellt. Visionen är att samverkansmodellerna ska vara grunden för professionellas yrkesutövning inom skolan och för lärarutbildningen (Ulfavtal.se).

Inom Umeånoden bearbetades dessa skrivelser ytterligare i en gemensam grupp med representanter från deltagande lärosäten. Till Umeå-noden är, förutom Umeå universitet, fem lärosäten kopplade: Luleå Tekniska Universitet (LTU), Mittuniversitetet (MIUN), Örebro Universitet (ORU), Mälardalens högskola (MDH), och Högskolan i Dalarna (HDA).

Representanter från dessa lärosäten har utgjort en "lärosätessgrupp" där försöksverksamheten har diskuterats och behandlats på olika sätt. Bland annat genom utarbetandet av en så kallad ULF-plan. Detta processdokument anger bland annat de gemensamma utgångspunkterna för nodens arbete. De "grundläggande ställningstagandena" uttrycks i ULF-planen vara att:

- "Försöksverksamheten handlar inte primärt om att fördela medel till praktikinära forskning, utan om att utveckla, pröva och utvärdera nya samverkande modeller som främjar praktikinära forskning.
- Verksamheten genomförs i likvärdig symmetrisk och komplementär samverkan mellan skolhuvudmän och lärosäten (Benämningen skola används om alla skolformer som enligt skollagen (2015:482) ryms inom skolväsendet, här inkluderas exempelvis förskola, grundsärskola och

kommunal vuxenutbildning. Med lärare avser vi nedan all skolpersonal som direkt eller indirekt arbetar med undervisning, inklusive t ex förskollärare och skolledare.).

- Skolans behov vägleder forskningens specifika inriktningar och aktiviteter.
- Den praktiktäna forskningen sker i samverkan med verksamhetsutveckling.
- Den praktiktäna forskningen är utbildningsvetenskaplig och uppfyller sedvanliga kvalitetskriterier för vetenskaplig forskning.
- Lärarutbildningen involveras i försöksverksamheten.
- Engagemang och medfinansiering förväntas av deltagande parter.” (Umeå universitet 2020a, s 1).

Om genomlysarpuppdraget

Genomlysarpuppdraget var relativt löst formulerat med utrymme att styra inriktningen. En kontinuerlig dialog kring arbetet och processen med genomlysningen har förts med uppdragsgivarna, lärosätetsgruppen, bestående av representanter från respektive lärosäte. Uppdraget formulerades i utlysningstexten som att:

I första hand genomlys och analysera hur respektive lärosäte skapar förutsättningar för att bedriva försöksverksamhet med ULF-avtal inom ramen för nodens gemensamma utgångspunkter. I andra hand att identifiera övergripande hinder och möjligheter till samverkan mellan lärosäte och skolan på ett mer generellt plan, inom Umeå-noden. (Umeå universitet, 2020b).

I föreliggande rapport fokuseras på den första aspekten, dvs hur Örebro universitet skapat förutsättningar för att bedriva försöksverksamhet med ULF-avtal inom ramen för nodens gemensamma utgångspunkter. Den andra delen av uppdraget fokuseras i slutrapporten. I genomförandet av uppdraget har vi fokuserat på två parter: skolhuvudmän och lärosäten och har strävat efter att samla in synpunkter, upplevelser, erfarenheter och tankar från representanter från respektive part i anslutning till alla sex medverkande lärosäten. Rapporteringen av uppdraget omfattade inledningsvis författande av sju rapporter, en rapport per lärosäte och en sammanfattande rapport med en jämförande ambition där övergripande skillnader och likheter mellan lärosätenas ULF-verksamhet samt övergripande hinder och möjligheter till samverkan adresseras. Efter önskemål från uppdragsgivarna har en delrapport författats och redan avrapporterats där skolhuvudmännens perspektiv är i fokus (Ahlström m.fl. 2021).

Vi har alla varit delaktiga i alla aspekter av genomlysningsarbetet och dess olika delar och faser men i varierande grad i relation till de olika lärosätena. Då vi i genomlysargruppen är anställda vid lärosäten vars verksamhet vi ska genomlys har vi strävat efter att ta huvudansvar för datainsamling i form av intervjuer och författande av rapporter för ett annat lärosäte än det vi själva är verksamma vid.

Rapportens syfte, frågeställningar och upplägg

I denna rapport fokuseras på Örebro universitets arbete med att realisera ULF-försöksverksamheten. Syftet är att beskriva och analysera hur Örebro universitet skapat förutsättningar för att bedriva försöksverksamhet med ULF-avtal inom ramen för nodens gemensamma utgångspunkter.

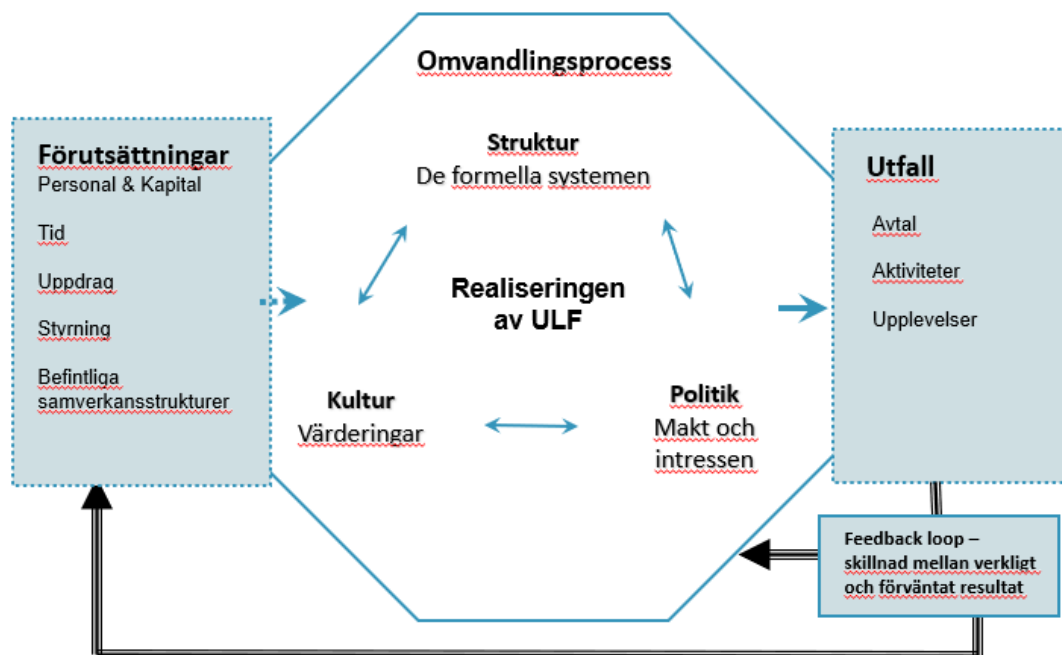
Utifrån uppdragsbeskrivningen och den teoretiska modell som vi nyttjar för att närmare analysera processerna och arbetet vid respektive lärosäte har följande frågeställningar utarbetats för att vägleda analysen:

- Hur ser förutsättningarna ut vid lärosätet?
- Hur kan processerna och arbetet med att realisera ULF vid lärosätet förstås utifrån struktur, kultur och politik?
- Vilka utfall går att identifiera i relation till ULF-verksamheten vid lärosätet?
- Hur kan lärosätets processer och utfall betraktas i relation till de nodgemensamma utgångspunkterna?

I nästa avsnitt presenteras de teoretiska utgångspunkterna som vi arbetat fram och nyttjat i analysen. Därefter presenteras metod och genomförande för de olika datainsamlingarna och analysen och arbetsprocessens tillvägagångssätt. Därefter följer resultatredovisning av lärosätets ULF-arbete utifrån den teoretiska modell som nyttjas. Efter detta följer en analys av processer och utfall i relation till de nodgemensamma utgångspunkterna och därefter en avslutande diskussion och reflektion över analys och genomförande.

Teoretiska utgångspunkter

För analysen av processerna och ULF-arbetet vid lärosätena har vi valt att utgå från Hoy och Miskels (2008) organisationsmodell i ett systemteoretiskt perspektiv. Modellen beskriver i sin ursprungsform skolan som ett socialt system. Fokus i modellen ligger på omvandlingsprocessen, där olika system möts och utmanas i relation till varandra. I originalmodellen handlar det om struktursystem som innefattar byråkratiska förväntningar, kultursystem som innefattar delade inriktningar, politiska system som innefattar maktrelationer och individuella system som inrymmer kognition och motivation (Hoy & Miskel, 2008). I vår anpassning (se figur 1 nedan) har vi valt att utesluta de individuella systemen eftersom vi inte haft möjlighet att studera den individuella nivån empiriskt inom ramen för genomlysningen.

Figur 1. Omvandlingsprocessen i realiseringen av ULF. Bearbetad figur utifrån Hoy & Miskel, 2008, s 24.

Till vänster i organisationsmodellen visas de förutsättningar skolan har för sin verksamhet. I vår applicering av modellen handlar det om lärosätets förutsättningar så som personal och kapital, tid, hur uppdraget hanterats, styrning och befintliga samverkansarenor med skolhuvudmän. Variationer i dessa antas påverka omvandlingsprocessen. I oktogonen, i centrum av modellen, finns de inomorganisatoriska delarna struktur, kultur och politik. Inom ramen för denna rapport är det inte endast de inomorganisatoriska delarna vid lärosätet som är i fokus utan också mötet med en annan verksamhet, skolhuvudmännen. Struktur avser den form organisationen har; dvs hur ULF-arbetet organiseras. Exempelvis i vilka forum ULF-behandlas, hur arbetsfördelning, beslutsordning och hur organisationen kopplas till lärosätets formella beslutsorgan. Det handlar också om representativitet från skolhuvudmännen, vilka som är delaktiga och hur. Kultur avser de grundläggande värderingar, normer och synsätt som präglar organisationen. I vårt fall har vi inte haft möjlighet att tränga in på djupet gällande ULF-organisationens befintliga kultur och normer. Men sådant som värderingar och synsätt på aspekter av ULF-arbetet och ULF-verksamheten och dess organisering har vi på olika sätt fått tillgång till från lärosätesrepresentanter och skolhuvudmannarepresentanter. Grunden för vår analys av kulturen görs genom de värderingar som synliggörs. Politik handlar om makt och intressen; om vilka som berörs och ges plats, vilka intressen som blir framträdande och maktförhållanden mellan olika intressen och aktörer. Det kan handla om maktrelationer inom lärosätet respektive skolhuvudmän, men också maktrelationer mellan lärosäte och skolhuvudmän. I tillämpningen av modellen har vi sökt efter sådana aspekter men också potentiella friktionsytor där olika aktörers/organisationers/professioners utrymme och frågor kan komma i friktion med varandra. Det kan exempelvis handla om forskning vs verksamhetsutveckling, forskare vs lärare, verksamheters olika tempo och arbetssätt för att ge några exempel.

Till höger i modellen finns de utfall eller resultat som följer av förutsättningar och omvandlingsprocesser. I tillämpning av modellen handlar det om avtal och dess utformning, vilka aktiviteter som genomförs och hur, samt upplevelser av vad aktiviteterna leder till, eller möjligen upplevelserna av utfallen. De olika delarna struktur, kultur och politik lever inte isolerat utan påverkar varandra på olika sätt, vilket innebär att dessa aspekter påverkar utfallet av ULF-arbetet.

Utifrån Hoy och Miskel (2008) finns det kongruens mellan nyckelelementen och det finns kritiska frågor kopplade till detta. Den kritiska frågan kopplat till relationen struktur – kultur handlar om hur de byråkratiska förväntningar som finns påverkar riktningen av det kulturella systemet. Detta innebär i relation till ULF hur strukturen förstärker lärosätets respektive skolhuvudmäns kulturella inriktning inom sina respektive organisationer. Avseende relationen struktur – politik handlar den kritiska frågan om hur maktrelationer underminerar de byråkratiska förväntningarna. Detta innebär i relation till ULF att maktrelationer inom och mellan lärosäten och skolhuvudmän påverkar strukturens uppbyggnad och de byråkratiska förväntningarna. Slutligen handlar relationen politik – kultur om hur maktrelationer och konflikter underminerar den delade kulturen. Kopplat till ULF kan detta förstås som hur olika intressen påverkar implementeringen av ULF inom de olika organisationerna men också hur samverkan sker. Dessa aspekter kan bli framträdande på olika sätt i relation till olika lärosäten.

Modellen agerar i vår analys som ett raster genom vilket vi belyser och betraktar de olika aspekterna vid respektive lärosäte. Den fjärde frågeställningen, om hur processerna kan förstås i relation till de nodgemensamma utgångspunkterna ligger delvis utanför modellens omfång men kan samtidigt betraktas som ett utfall givet den gemensamma ingången i ULF-planen inom noden.

Material och genomförande

I detta avsnitt redogörs för hur arbetet med genomlysningen har genomförts. Inledningsvis presentareas datainsamlingsförfarande som har skett från hösten 2020 till sommaren 2021. Hösten 2021 har framförallt ägnats åt analys och rapportering. Genomlysargruppen har haft regelbundna träffar med lärosätesgruppen för att stämma av arbetet och få möjlighet till input, synpunkter och förslag samt återrapportera en del resultat.

Materialinsamling

Materialinsamling har genomförts på flera olika sätt; vi har genomfört enskilda intervjuer, gruppintervjuer, samtalsforum och enkätundersökningar. Dessutom har hemsidor och flertalet dokument analyserats, exempelvis avtal och rapporter som skrivits inom ramen för Umeå-nodens ULF-försöksverksamhet.

Intervjuer

Hösten 2020 utfördes ett inledande samtal med en lärosätesrepresentant från Örebro universitet. Det inledande samtalet genomfördes med en av de lärosätesrepresentanter som deltar i "lärosätesgruppen" för Umeå-noden. Lärosätesgruppen träffas regelbundet digitalt för att diskutera ULF-arbetet inom nodens lärosäten. Det inledande samtalet syftade till att skapa förståelse kring hur Örebro universitet arbetar med och organiserar ULF. Samtalet genomfördes av två genomlysare där den ena hade huvudansvar för att ställa frågor och den andra för att föra anteckningar.

Våren 2021 genomförde två genomlysare en gruppintervju med 3 lärosätesrepresentanter från Örebro universitet. Inledningen av intervjun fokuserade på dialog kring de organisationskartor genomlysargruppen hade skapat över lärosätets ULF-organisation, baserat på hur vi förstått organisationen utifrån det inledande samtalet och lärosätets hemsida. Synpunkter från lärosätesrepresentanterna togs med inför det fortsatta arbetet med organisationskartan. Gruppintervjun var i övrigt semi-strukturerad utifrån en intervjuguide som kretsade kring följande teman: organiseringen av ULF, lärosätessamverkan, aktiviteter och frågor om likvärdighet och symmetriskt och komplementärt perspektiv samt framtid. Flera frågor var gemensamma för samtliga lärosäten som ingår i genomlysningen, men ett antal frågor var anpassade till Örebro universitet utifrån det vi i genomlysargruppen upplevde otydligt eller ville ha mer kännedom om. Vid citering av lärosätesrepresentanternas utsagor används akronymen LR.

Enkäter

Under hösten 2020 arbetade vi med att skapa två enkäter, en riktad till lärosätesrepresentanter och en riktad till skolhuvudmän. Enkäterna skickades ut till skolhuvudmän och lärosätesrepresentanter under våren 2021. Båda enkäterna bestod av 22 frågor och påståenden att ta ställning till (se Bilaga 1 och 2). Påståendena berör tematikerna samverkan, verksamhetsutveckling, forskning och utbildning där respondenterna ombads ange i vilken grad de instämde med respektive påstående på en sex-gradig skala (instämmer helt – instämmer inte alls).

För att nå lämpliga respondenter bad vi representanterna i lärosätesgruppen att skapa en lista med e-postadresser över personer vid deras lärosäte som arbetar med ULF, och en lista för skolhuvudmän som finns i deras samverkansorgan eller på annat sätt har kännedom om ULF. När lärosätet fick frågan angavs aldrig någon gräns för antalet deltagare. Samtliga personerna på lärosätets listor fick ett mejl med en länk till den webbaserade enkäten via plattformen Netigate. Svaren samlades in från början av februari till början av april år 2021. I

vissa fall fick flera utskick göras vilket delvis berodde på att några adresser inte registrerats av oss, och delvis på grund av att några system inte tog emot e-post direkt från plattformen. Totalt fick 17 skolhuvudmannarepresentanter och 7 lärosätesrepresentanter kopplade till Örebro universitet enkätutskicket. Av dessa svarade 6 skolhuvudmannarepresentanter och 7 lärosätesrepresentanter. Detta innebär att det är relativt få representanter från skolhuvudmännen som deltagit i enkäten.

Dialogforum med skolhuvudmannarepresentanter

Inbjudna att anmäla sig till dialogforumet var representanter från samtliga skolhuvudmän som samverkar med lärosäten inom ULFs Umeå-nod och som bjudits in att besvara enkäten. För skolhuvudmän kopplade till Örebro universitet handlade det om inbjudan till 17 skolhuvudmannarepresentanter (se urval enkät) varav tre deltog vid dialogforumet, dessa representerade två skolhuvudmän. Det innebär att det är en begränsad andel av skolhuvudmännen som är representerade i studien. Syftet med dialogforumet var att återrapportera några preliminära resultat från enkätundersökningen till skolhuvudmännen, och sedan ge utrymme för dem att diskutera och dela erfarenheter med varandra genom dialog i mindre grupper. Vi hade avsatt två timmar för respektive dialogforum varav presentation av enkätresultaten tog ca 30 minuter.

Dialogforumerna skedde vid två tillfällen under maj månad 2021, där skolhuvudmän kopplade till samtliga lärosäten inom noden var inbjudna. Sammanlagt anmälde sig 29 representanter. Representanterna från deltagande skolhuvudmän samverkade med ett eller två lärosäten verksamma inom ULF, vilket innebär att samverkande parter till samtliga sex lärosäten fanns representerade vid dialogforumet. Deltagarna delades in i sammanlagt sex grupper. I grupperna deltog mellan tre och fem deltagare, skolhuvudmannarepresentanterna kopplade till Örebro universitet, deltog i olika grupper.

Inför dialogforumet förbereddes frågeställningar som deltagarna diskuterade. Frågeställningarna utgick ifrån genomlysargruppens uppdragsbeskrivning där förutsättningar och samverkan mellan lärosäten och skolan är i fokus, och där ett symmetriskt komplementärt förhållningssätt skrivs fram. Genomlysargruppen hade huvudsakligen en lyssnande och passiv roll vid dialogsamtalen vilket innebar att samtalen kom att bli delvis varierande utifrån vad de olika representanterna valde att fokusera på. Följande frågeställningar var i fokus:

1. Vilka erfarenheter har ni av samverkan med lärosäten kopplat till ULF? Möjligheter och utmaningar?
2. Hur upplever ni jämbördighet i ULF-samarbetet i relation till olika aktiviteter? Exempelvis val av fokusområden, genomförande och finansiering.
3. Vilka möjligheter och utmaningar finns det med att samverka mellan skola och lärosäte ofta sker på skolhuvudmannens förvaltningsnivå?
4. På vilket sätt tillvaratas forskollärares/lärares/rektorers perspektiv?
5. Hur skulle en ideal samverkan för praktisknära skolforskning se ut?

Dialogforumerna skedde via Zoom, och samtalen spelades in och anteckningar fördes. I delrapporten där skolhuvudmännens perspektiv är i fokus analyserades dessa utifrån en induktiv, tematisk analys (Ahlström, mfl, 2021). Det innebar att samtalen lyssnades på och anteckningarna lästes och kategoriserats utifrån vad som var framträdande i materialet snarare än utifrån en teoretiskt på förhand definierad analysram. I denna rapport fokuseras enbart på utsagorna från skolhuvudmannarepresentanter som samverkar med Örebro universitet. Dessa betraktas som skolhuvudmannarepresentanters röster och analyseras i relation till de olika

aspekterna av den teoretiska modell vi nyttjat (Hoy & Miskel, 2008). Vid citering av skolhuvudmannarepresentanternas utsagor används akronymen SHR.

Genomförande

Genomlysningsprocessen har präglats av kontinuerliga möten och avstämningar där processen varit i centrum. Vi har använt ett prövande arbetssätt med kontinuerlig dialog och anpassning av arbetet under processens gång rörande vad vi ser, behöver veta mer om och hur vi går vidare i arbetet. Vi har arbetat i par om två vid de olika datainsamlingstillfällena. Konstellationerna har inte varit fasta, utan olika genomlysare har arbetat med varandra genomgående under processen. Detta för att sprida kunskapen bland oss om de olika verksamheter vi genomlyser och samtidigt att i möjligaste mån undvika våra "egna" lärosäten.

I författandet av "lärosätesrapporterna" där ett lärosäte är i fokus har en person haft huvudansvar men övriga tre har granskat, kommenterat och kommit med inspel i analys- och skrivarbetet. Analysen har utgått från Hoy & Miskels (2008) modell. Vi har utifrån det teoretiska rastret tolkat utsagor från de olika representanterna tematiskt. Analysen har diskuterats vid flertalet tillfällen inom vår grupp under färdigställandet av rapporten.

ULF- försöksverksamhet vid Örebro Universitet

I detta avsnitt är det Örebro universitets realisering av ULF-försöksverksamheten som står i centrum. Som beskrivits i teoriavsnittet ovan utgår vi från Hoy & Miskel (2008) i analysen. Inledningsvis är det Örebro universitets förutsättningar som beskrivs, därefter går vi in på omvandlingsprocessen av att realisera ULF utifrån struktur, kultur och politik (maktintressen) och slutligen beskrivs utfallet. I det efterföljande avsnittet lyfter vi analysen i förhållande till de nodgemensamma utgångspunkterna. Avslutningsvis följer ett diskussionsavsnitt.

Förutsättningar

Högskolan i Örebro ombildades till universitet 1999 och har 15 000 studenter (ORU, 2021a). Antal anställda vid lärosätet är 1 600 av dessa är 880 lärare och forskare, 137 professorer, 470 doktorander och 400 arbetar inom administration, bibliotek och teknik. Vid lärosätet finns det 80 program och 980 kurser (ORU, 2021a). Universitetet är verksam på tre olika Campus, där huvudcampus är i stadsdelen Almby i Örebro, där lärarutbildningen är placerad. Övriga Campus finns i vid universitetssjukhuset i Örebro och i Grythyttan.

Vid Örebro universitet finns det 8 institutioner och tre fakulteter: fakulteten för ekonomi, natur- och teknikvetenskap (ENT), Fakulteten för humaniora och socialvetenskap (HS) och fakulteten för medicin och hälsa (MH). Lärarutbildningen ingår i fakulteten för humaniora och socialvetenskap och institutionen för humaniora, utbildnings- och samhällsvetenskap. Vid institutionen ges följande lärarutbildningar: forskolläraryrket, grundläraryrket årskurs 1-3 och 4-6, kompletterande pedagogisk utbildning för ämneslärare gymnasiet och årskurs 7-9, specialpedagogiskt program, och olika inriktningar i ämnesläraryrket för gymnasiet.

Avtalet för att ingå i ULF:s Umeå-nod gäller mellan perioden 1/7 2019 och 31/12 2021. I avtalet framgår att ULF kommer att ingå som ett delprojekt i projektet Framtidens lärarutbildning. Framtidens lärarutbildning baseras på ett rektorsbeslut vid Örebro universitet och innebär en satsning på att utveckla och höja kvaliteten på lärarutbildningen, budgeten ligger på 100 miljoner kronor under perioden: våren 2017 t.o.m. våren 2022. I ULF-avtalet med Umeå universitet framgår det att budgeten för ULF vid Örebro universitet under försöksperioden

ligger på drygt 8,6 miljoner, av dessa 8,6 miljoner utgör 4 miljoner bidrag från Umeå universitet (se bilaga 3). Drygt 7 miljoner av budgeten går till forskningsprojekt inom ULF.

Organisationsutformning/omvandlingsprocess

I detta avsnitt behandlas de tre komponenter som vi tagit fasta på i Hoy och Miskels (2008) modell: struktur, kultur och politik/makt i processen att bygga upp ULF-verksamheten vid Örebro universitet.

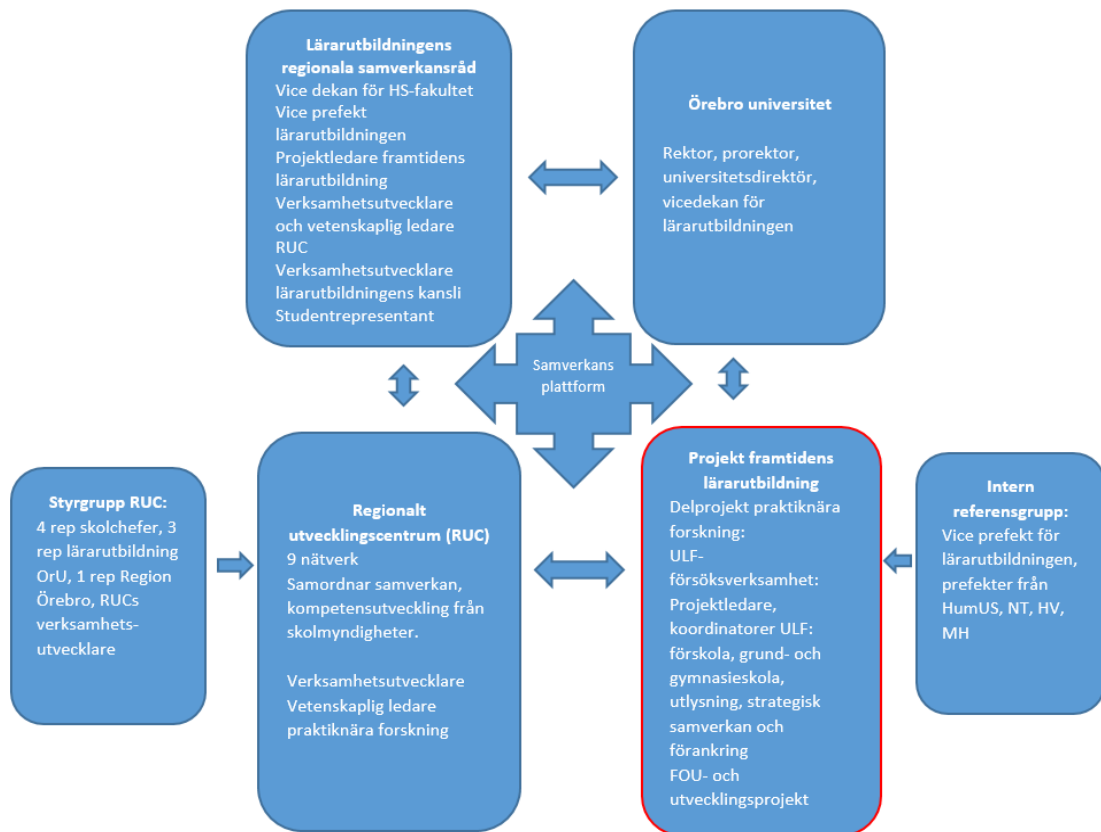
Struktur – formell struktur

Vid Örebro universitet har ULF-projektet integrerats i projektet "Framtidens lärarutbildning" där lärarutbildningens samtliga lärarprogram ingår. Framtidens lärarutbildning har en budget på 100 miljoner kronor fördelade på ca 20 miljoner per år, varav max 20% ägnas till forskning. Satsningen syftar bland annat till att skapa en akademisk professionsutbildning som integrerar teori och praktik samt att utveckla den vetenskapliga grunden med fokus på praktisk forskning inom lärarutbildningen (ORU 2018/05417; ORU, 2020a). ULF-projektet ingår i delprojektet praktisk forskning som är ett av elva delprojekt inom Framtidens lärarutbildning (ORU, 2019/06474; ORU, 2020b). Arbetet med ULF genomförs av en arbetsgrupp bestående av delprojektledare, biträdande delprojektledare, fyra koordinators och verksamhetsutvecklare för Regionalt utvecklingscentrum (RUC). Koordinatorerna har fyra olika ansvarsområden: 1) förskola, 2) grund- och gymnasieskolan, 3) utlysningar, och 4) strategisk samverkan och förankring (ORU, 2019/06474). Koordinatorernas ansvar är att utveckla och pröva olika modeller för praktisk forskning samt samordna det operativa arbetet tillsammans med RUC:s verksamhetsutvecklare (ORU, 2019/06474). Koordinatorerna ansvarar för att i samråd med arbetsgruppen matcha skolhuvudmännens behov med relevant forskning samt fördela medel (ORU, 18/6356).

Örebro universitet har i arbetet med ULF byggt vidare på den samverkan som är uppbyggd via RUC:s existerande regionala infrastruktur vid vilket länets skolhuvudmän finns representerade i form av skolchefer, skolledare och lärare (RUC, 2020). RUC utgör navet i ULF:s försöksverksamhet och den forskningsbaserade samverkan mellan lärarutbildningen och förskolor och skolor inom regionen (Umeå universitet, 2019). I ULF-avtalet mellan Örebro universitet och Umeå universitet står följande:

Försöksverksamheten med ULF-avtal kommer bedrivas i nära samverkan med Regionaltutvecklingscentrum (RUC). RUC utgör navet för forskningsbaserad samverkan mellan lärarutbildningen vid Örebro universitet och regionens förskolor och skolor. Detta sker i flera slags forum som exempelvis didaktiska nätverk och forskningscirkel. (Umeå universitet, 2019, s 5)

RUC matchar förskolor och skolor med forskare för att möjliggöra dialog och inledande projektsamordning. Både forskare och skolor/förskolor/skolhuvudmän kan anmäla intresse till olika forskningsprojekt och samarbeten. RUC samordnar 9 olika didaktiska nätverk där olika professioner (forskare, doktorander, lärarutbildare, skolledare, lärare och förskollärare) möts för att föra dialog kring didaktiska frågor (RUC, 2021). Styrgruppen för RUC tar strategiska beslut och utgör referensgrupp avseende aktivitetsförfrågningar. 12 kommuner (ca 140 000 medborgare) från regionen är kopplade till RUC.

Figur 2. Organisationskarta ULF vid Örebro universitet, röd markering visar placering av ULF (inledande samtal för att ta fram samverkansplattform pågår).

Samverkan med regionen har utvecklats och läro- och lärutbildningens regionala samverkansråd har inrättats efter ett rektorsbeslut. Läro- och lärutbildningens samverkansråd är ett forum för strategiska diskussioner (ORU 2020/05023-1). I läro- och lärutbildningens regionala samverkansråd finns samtliga förvaltningschefer hos skolhuvudmännen representerade, Region Örebro Län (RÖL) och Örebro universitet (ORU 2020/05023b). Örebro universitet representeras av vicedekan HS, viceprefekt för läro- och lärutbildningen, representant för framtidens läro- och lärutbildning, vetenskaplig ledare och verksamhetsutvecklare för RUC, verksamhetsutvecklare för VFU/ÖS och studentrepresentant (Se figur 2). Rådet hade sitt första möte i januari, 2021. Det regionala samverkansrådet kommer enligt lärosätesrepresentanterna att i framtiden ha strategisk betydelse för ULF-arbetet genom sin rådgivande funktion. Lärosätesrepresentanterna uttrycker i enkäten att de har ett utvecklat samverkansorgan och en utvecklad VFU-organisation och att samverkan nu utvecklats ytterligare genom läro- och lärutbildningens regionala samverkansråd.

Vi har ett utvecklat RUC och en utvecklad VFU-organisation. Vi utvecklar nu även ökad samverkan i andra, mer läro- och lärutbildningsinriktade frågor. Ett steg i detta är genom det nystartade Läro- och lärutbildningens regionala samverkansråd, där all vår samverkan diskuteras tillsammans med regionens skolhuvudmän och Region Örebro län. (LR, enkät)

Lärosätesrepresentanterna uttrycker att de har väl fungerande samverkansformer med de skolhuvudmän som finns i regionen. Samverkanstrukturen har genom den redan upparbetade regionala infrastrukturen via RUC underlättat kontakten med skolhuvudmännen. Samtidigt uttrycks det att även om strukturerna fungerar bra behöver de utvecklas. Utöver inrättande av ett regionalt samverkansråd har en vetenskaplig ledare för RUC tillsatts, där en professor arbetar 20% i uppdraget. Lärosätet har anställt en person som ansvarar för att utveckla en hybridarena för samverkan. Vid skrivandet för denna rapport pågår inledande samtal med skolhuvudmän

angående en samverkansarena där skolor/förskolor/forskare kan mötas (se figur 2). Tanken med den framtida samverkansarenan är att utifrån olika ramprojekt som utvecklats som en utvidgning av ULF-projekt utveckla en samverkansplattform. Samverkansarenan ska ledas av en forskare med övergripande ansvar för planering och koordinering av ramprojekten. De delprojekt som ingår i samverkansarenan baseras på samverkan med förskolor och skolors personal.

Under uppbyggnadsfasen av Lärarutbildningens regionala samverkansråd har lärosätet haft stöd av RÖL som är en sammanslutning av 12 kommunala huvudmän. RÖL beskrivs som en bra samverkanspart för att komma i kontakt med skolhuvudmän i regionen under uppbyggnadsfasen av ULF och Lärarutbildningens regionala samverkansråd. RÖL har underlättat kontakten med kommunala skolhuvudmän genom att företrädare för lärosätet har kunnat möta skolhuvudmän i ett existerande samverkansforum.

[...] Region Örebro Läns roll i uppbyggnaden i det här [...] vi har träffat skolcheferna väldigt ofta och vi har fått tillgång till dom, [...] tack vare att Region Örebro län har ett uppdrag att samordna länets kommunala skolchefer en gång i månaden ungefär, [...] vi [har fått] komma dit i väntan på vårt regionala samverkansråd [...], där är ju alla samlade så vi har [...] kunnat ha ganska bra kontinuerlig dialog med skolcheferna [...] det hade vi inte kunnat [göra] själva på samma sätt, då hade vi fått bjuda in och då kommer 5 av 12. [...] Så region Örebro län har nog varit en viktig aktör för oss i det här regionala bygget. (LR, gruppintervju)

Samverkan inom ULF bygger initialt på ett existerande samverkansavtal som skolhuvudmän har med RÖL, för att sedan skriva specifika ULF-avtal med enskilda skolhuvudmän när det finns projekt mellan lärosätet och skolhuvudmannen.

ULF som del i framtidens lärarutbildning: för- och nackdelar

Genom att inrätta ULF i projektet "Framtidens lärarutbildning" har ULF-projektet kunnat införlivas ett större projekt och därmed kunnat ta del av medel innan ULF-avtalet med Umeå universitet var färdigställt. Detta har inneburit ökade finansiella muskler som kunnat nyttjas i ULF-arbetet, samtidigt fick ULF-projektet agens genom att nya former för styrning och ledning skulle skapas vilket innebar att lärosätet kunde komma igång snabbare med ULF-arbetet.

[...] vi [kunde] använda medel från framtidens lärarutbildning, kunde starta upp och göra anställningar innan det formella avtalet var klart. Det ser jag som en fördel, att kunna komma igång snabbare. (LR, gruppintervju)

Det finns med andra ord resurser som Örebro universitet har kunnat dra nytta av i arbetet med ULF, som inneburit att ULF-projektet har kunnat utvecklas på ett gynnsamt sätt i uppstartfasen. Som en del i framtidens lärarutbildning har ett antal kartläggningar genomförts som har kunnat användas i relation till ULF-arbetet. Kartläggningarna berör exempelvis professorers perspektiv på ULF-avtal och praktisk forskning (Öijen & Öhman Sandberg, 2019) och kommunala skolhuvudmäns erfarenheter och behov av samverkan med Örebro universitet kring praktisk forskning och interna förutsättningar för samverkan (Öijen, Öhman Sandberg & Haglind, 2020). Dessa kartläggningar kan ses som ett bra stöd för ULF-arbetet.

Framtidens lärarutbildning har en hemsida, där praktisk forskning och ULF framträder. På hemsidan framgår vilka praktiska projekt som är igång och information om utlysningar inom ULF. Det finns också en blogg kopplat till utlysningarna (ORU, 2021b). Detta innebär att det finns information på hemsidan kring vilka utlysningar som är på gång, hur många som sökt medel samt vilka som beviljats medel via ULF.

Det finns dock framtida utmaningar när projektet framtidens lärarutbildning avslutas våren 2022 och ska övergå till ordinarie verksamhet. Det kritiska skedet berör hur ULF ska implementeras i den ordinarie verksamheten och övergången från projekt till förvaltning. När projektet framtidens lärarutbildning avslutas blir det inte samma organisering som i dagsläget, och eftersom ULF ingår i ett av delprojekten krävs det därför förändringar i organiseringen. Lärosätet arbetar med att se över organiseringen av ULF i den befintliga organisationen av lärarutbildningen, och det som uttrycks är att det inte blir samma organisation vilket nedanstående citat visar:

Vi tittar på hur det ska kunna ske just nu. Det blir inte samma organisation, då vårt ULF-arbete ligger inom ett delprojekt i den strategiska satsningen Framtidens lärarutbildning som tar slut 2022. Men jag är hoppfull att vi kan ta denna organisation till ett nyskapat forum, där vi dockar RUC:s mäklande funktion nära detta. (LR, enkät)

I och med att ULF-projektet utöver kopplingen till framtidens lärarutbildning har stark koppling till RUC, menar lärosätetsrepresentanterna att RUC är viktig för stabiliteten och ULF-arbetet, där RUC utgör ett stabilt nav för ULF, när projekten avslutas:

...[det finns en] väldigt bra infrastruktur för att arbeta fram långsiktiga, hållbara lösningar för vårt universitet. Samtidigt som framtidens lärarutbildning nedmonteras finns ju RUC, som en framgångsrik aktör, som har samarbetskanaler upparbetade osv, ingen risk att det blir ett tydligt vacuum, men det är viktigt att vara på tårna nu. (LR, gruppintervju)

Den fördel som lyfts fram handlar således om RUCs stabila och etablerade infrastruktur som utgör en garant för att det framtida arbetet med ULF verksamheten.

Kultur – värderingar

Kultur handlar i Hoy och Miskels (2008) modell om grundläggande värderingar, synsätt och normer inom organisationen. Vi har i denna genomlysning inte trängt in på djupet gällande ULF-organisationens befintliga kultur, däremot har vi via lärosätetsrepresentanter och skolhuvudmannarepresentanters utsagor i viss utsträckning fångat värderingar och synsätt kopplade till ULF-arbetet, exempelvis vikten av långsiktig samverkan, vikten av dialog och respekt för varandras kompetenser.

Långsiktig samverkan och gemensamma intressen

Det har i arbetet med ULF varit en ambition att hela regionen ska delta i ULF-arbetet. Lärosätet samverkar med 14 kommuner när det gäller VFU, varav 12 ingår i regionen. Tyngdpunkten har varit att bygga en stark och sammanhållen region och tänka helhet vilket har underlättats av att ULF har införlivats i "Framtidens lärarutbildning". Samverkan kring VFU har inneburit att det finns en ingång till ULF-arbetet som innebär att det är lättare att ställa frågor kring exempelvis spridning av resultat relaterat till ULF-projekt. Representanter för universitetet beskriver att det är viktigt att kommunikation och information byggs på långsiktiga samarbeten och gemensamma intressen vilket följande citat visar:

[...] det tror jag är det allra viktigaste när det gäller kommunikation och information att bygga långsiktiga samarbeten där vi tillsammans delar intressen. Ulf-projekten bygger på intressen från båda håll. (LR, gruppintervju)

Det är enligt representanterna från universitetet viktigt att lärosäte och skolhuvudmän har intressen som samverkar. Detta indikerar på värderingar där vikten av delat intresse och långsiktiga strukturer är framträdande. Att hitta intressen som förenar de olika verksamheterna kan vara en utmaning där intresset inte alltid är likvärdigt utifrån olika verksamheters perspektiv och förväntningar. Det framträder värderingar att det finns olika förutsättningar i

kommunerna att samverka där de interna strukturerna och förankringen skiljer sig åt. I relation till det symmetriskt komplementära lyfter lärosätesrepresentanterna aspekter som att mötas i ögonhöjd, respekt och förståelse för varandras perspektiv. Det anses viktigt att visa varandra respekt utifrån olika kompetenser och professioner, där vikten av att förstå varandras perspektiv och verksamheter är centralt: "Ögonhöjd handlar mycket om respekt för varandra och den kompetensen, [...] personalen [kan] mer om sin egen verksamhet och forskaren kommer in med en annan expertis" (LR, gruppintervju). Det som framträder är normer och värderingar kring olika professioners möten och där respekt för varandra och varandras kompetenser och perspektiv är avgörande för hur ULF-arbetet utvecklas. Här handlar det om vikten av att professionen tror på sin egen förmåga som en förutsättning att kunna mötas i ögonhöjd. Det anses viktigt att förstå att det är två olika praktiker som ska mötas där både lärare/förskollärare/skolledare och forskare är praktiker i sin egen praktik. Detta kan tolkas som att möten i ögonhöjd skapar en förståelse för varandras praktiker och förutsättningar vilket signalerar en önskan om att utveckla en kultur av ömsesidighet, där kompetenser och erfarenheter värdesätts i de olika praktikerna. Det handlar om att minska gapet mellan den formella hierarkin och de kompetenser som finns i olika verksamheter.

[...] då är vi inne på det här med rättvisefrågan [...] kanske en hierarkisk fråga, kan man minska den [...] RUC haft en idé om att minska ett gap mellan liksom en formell hierarki som ändå finns [...], då kan man komma in på det här komplementära och symmetriska. (LR, gruppintervju)

Det finns en önskan om att minska gapet utifrån den formella hierarkin genom ett symmetriskt och komplementärt förhållningssätt där kompetenser från olika praktiker kompletterar varandra. I arbetet med det symmetriskt komplementära lyfter lärosätesrepresentanterna vikten av att förstå varandras förutsättningar när det gäller samverkan. En lärosätesrepresentant uttrycker det på följande sätt "Jag tänker att det komplementära mycket handlar om att få förståelse för varandras förutsättningar för samverkan och samarbete" (LR, gruppintervju). Här är det enligt representanterna viktigt att samtala tillsammans med skolhuvudmän kring vad det symmetriskt komplementära innebär för att det ska bli strategiskt och långsiktigt hållbart, vilket även detta visar på en kultur där dialog anses vara basen för samverkan.

Ur skolhuvudmäns perspektiv lyfter även skolhuvudmannarepresentanter vikten av dialog. En skolhuvudmannarepresentant lyfter det positiva med att mötas och att ULF innebär att lärosäten och skolhuvudmän gör saker tillsammans vilket gagnar båda verksamheterna. Detta kan relateras till det som lärosätesrepresentanterna framhåller och visar på likartade värderingar om vikten av att mötas. Det finns en inställning bland både skolhuvudmän och lärosätesrepresentanter att dialog är viktigt. En skolhuvudman lyfter följande:

Det känns som att vi verkligen har mött varandra, det här är nånting vi gör tillsammans, så att som gagnar både [...] de som forskar hos oss och skolan. Det känns väldigt, väldigt positivt. (SHR, dialogforum)

Skolhuvudmän uttrycker vikten av att representanter från lärosäte, forskare och lärarutbildare deltar i de forum som lärare finns i naturligt, detta för att underlätta kommunikation och dialog mellan olika professioner och verksamheter. "[Lärare har] mängder med olika kanaler för att ta in tips, skapa dialog med människor runt om i hela landet. Där tänker jag att lärosätena borde bli mer aktiva" (SHR, dialogforum). Detta visar en strävan efter att skapa en kultur där möten för dialog sker på ett naturligt sätt, via naturliga mötesplatser där lärare, förskollärare och rektorer är aktiva. Även lärosätesrepresentanter lyfter vikten av didaktiska nätverk och mötespunkter

där verksamma i skolan och vid lärosätet kan mötas och långsiktiga samarbeten utvecklas och direkt dialog skapas.

Politik

Politik handlar i Hoy & Miskels (2008) modell om makt och intressen, där aspekter som vilka intressen framträder, och hur maktförhållanden mellan intressen och/eller aktörer ges plats. I tillämpningen av modellen har ovanstående aspekter identifierats och potentiella friktionsytor där olika aktörers/organisationers/professioners utrymme och frågor kan komma i friktion med varandra lyfts fram. Det handlar om bland annat om hur tolkningsföreträde av skolor och förskolors utvecklingsbehov framställs och vems frågor och utvecklingsbehov som framträder respektive hamnar i bakgrunden.

Vems och vilka frågor är i centrum?

Det finns en upplevelse bland vissa lärosätesrepresentanter att det i början av arbetet inom ULF har varit svårt att identifiera förskolor och skolors utvecklingsbehov.

Lärosätesrepresentanternas enkätsvar visar på en spridning i uppfattningen om hur identifieringen av förskolor och skolors utvecklingsbehov sker, där vissa representanter uppfattar att det är enkelt att identifiera utvecklingsbehoven medan andra uppfattar det som svårare. En lärosätesrepresentant uttrycker följande:

Nej, det har inte varit enkelt alls. Lärare och forskare hade från början helt olika idéer om vad skolutveckling kan innebära[...]. Det är en synvända för forskarna att förstå att den här typen av problem kan utgöra grunden från vilken lärarna ska uttrycka sina behov av utveckling. Det tar tid att prata sig fram till en gemensam syn på vad som behöver utvecklas. (LR, enkät)

Även bland skolhuvudmännen varierar uppfattningarna angående om det har varit enkelt att identifiera utvecklingsbehoven, där vissa skolhuvudmän uppfattar att det är svårt medan andra uppfattar att det är enklare. En annan aspekt av identifiering av utvecklingsbehov som lärosätesrepresentanterna beskriver som utmanande handlar om de önskemål som finns bland skolchefer och verksamhetschefer. "Vi [...] [har] fått synpunkter, att vi ställer frågor direkt till lärare liksom. Det vill ju förvaltningen veta om, och det kan ju vara rimligt [...]" (LR, gruppintervju). Det uppfattas som problematiskt om skolchefer ska styra forsknings- och utvecklingsfrågor, då viktiga och intressanta frågor i verksamheten kan missas. Det finns samtidigt en förståelse bland lärosätesrepresentanterna att förvaltningen behöver veta vad som händer i organisationen; och eftersom det finns önskemål från skolhuvudmännen att lärosätet inte ska ha direktkontakt med lärare så innebär det att lärosätet är noga med att arbetet förankras hos rektor och skolchef. Detta indikerar att det finns en friktionsyta angående hur utvecklingsbehoven identifieras och förankras som lärosätet försöker hantera. En fråga som lärosätesrepresentanter ställer sig är vems frågor och behov det är som lyfts fram och prioriteras. Det kan handla om vem hos skolhuvudmännen som styr vilket område som är aktuellt att arbeta med, exempelvis lärare, rektorer eller förvaltningen.

[...] det är väldigt olika om en förskollärare ställer [frågor], vad behöver vi? vad ser du? eller om en skolchef eller verksamhetschef för förskolan ställer samma frågor, eller kommer [med] inlägg om samma verksamhet och det är ju också en utmaning [...].(LR, gruppintervju)

I ovanstående citat framträder en friktionsyta kopplat till vem som ställer frågor ute i verksamheten och hur det påverkar hur frågorna ställs. Utöver vem som ställer frågor i verksamheten framträder ytterligare en friktionsyta kopplat till detta rörande forskarens egna forskningsintresse. "Jag kan se att en del forskare har svårt att vara lyhörda, utan gärna riktar

mot sitt fokus” (LR, enkät). Forskarfokus har identifierats i några ansökningar till de utlysningar som skett kopplade till ULF. Men i det stora hela uppfattar lärosätesrepresentanterna att det är verksamhetens behov som är i förgrunden i ansökningarna om projektmedel inom ULF.

En skolhuvudmannarepresentant lyfter i dialogsamtalen att det är svårt att skriva och ta fram ansökan till forsknings- och utvecklingsprojekt och att samarbetet med lärosätet varit till stor hjälp i detta arbete.

Det är ju på rektors initiativ som vi gick med i ULF och vi hade en dialog med universitetet och satte oss och skrev [...] en ansökan ihop, för det är ju lite meckigt att få ihop, skriva så att man förstår vad är det, vad är vi ute efter, [...] vad är det för målbild vi ser, vad vill vi? Så jag tycker, att förskolläraernas och rektorernas perspektiv har varit med och vi har fått information [...] hur projektet har gått.” (SHR, dialogsamtal)

Utifrån ovanstående citat kan en av orsakerna till varför forskarperspektivet lyser igenom i ansökningarna till forsknings- och utvecklingsmedel vara att skolhuvudmän har haft stöd från forskare att skriva ansökan. Vidare lyfter skolhuvudmän fram att rektor är central i att identifiera skolor och förskolors utvecklingsbehov, och där också lärar- och förskollärarperspektiv framträder. Detta indikerar en diskrepans mellan hur lärosätesrepresentanterna och skolhuvudmän lyfter fram vem som identifierar utvecklingsbehoven.

Likvärdighet – skolhuvudmäns förutsättningar

En friktionsyta som identifierats berör aspekter som likvärdighet kopplat till skolhuvudmäns förutsättningar. Problematiken handlar om skillnaden mellan stora och små skolhuvudmän, inom skolhuvudmän och inom en skolenhet. En av lärosätesrepresentanterna lyfter fram de olika förutsättningarna som skolhuvudmän har beroende på kommunens storlek på följande sätt:

Sen är det så olika förutsättningar också, vi har ju dom små kommunerna, om vi talar om dom kommunala skolhuvudmännen då, [...] med 5000 invånare, man har en skolchef och tre rektorer och sen har vi den största kommunen som är lika stor som de 11 andra kommunerna tillsammans, med driftsnämnder och förvaltningar osv, på tal om det [X] var inne på, den interna strukturen och förankringar, det blir helt olika förutsättningar, det är som Rubiks kub det finns så många dimensioner i det här [...]. (LR, gruppintervju)

Lärosätesrepresentanternas utsagor visar på en komplexitet som har många dimensioner som påverkar förutsättningarna för skolhuvudmän att delta i ULF-aktiviteter på ett likvärdigt sätt, där uppfattningen är att skolhuvudmannens storlek och möjlighet att organisera påverkar möjligheterna för skolor och förskolors arbete och deltagande i ULF.

Representanter för skolhuvudmän lyfter likartade aspekter kring skillnader mellan stora och små skolhuvudmän där en uppfattning är att det är svårare med förankringen av ULF i en större kommun. Skolhuvudmän poängterar att det kan vara svårt att nå ut med information och samordna insatser i större organisationer och att det finns en risk att informationen faller mellan stolarna och drunknar i övrig information citat visar:

[vi måste] [...] såklart säkra att information finns och att man har bra ingångar till kommunerna [...], sen kan det ändå falla för det är liksom stora organisationer, även om jag skickar ut [information], att det faller bort hos många men där har vi försökt [...] vi lyfter upp det när vi samlar alla våra rektorer till exempel. (SHR, dialogforum)

Det anses bland skolhuvudmännen vara lättare att samordna exempelvis nätverk för dialog hos en mindre skolhuvudman.

[...] då har vi relativt liten kommun så det är relativt lätt att ordna till men jag tror i större kommuner [...] så är det ju mycket svårare för dom att samordna [...] [ämnesnätverk]. Så det är nog som du säger mycket beroende på storlek också tyvärr. (SHR, dialogforum)

Det som kan konstateras är att det finns olika förutsättningar för deltagande i ULF, vilket både skolhuvudmän och lärosätesrepresentanter lyfter fram. Dessa olika förutsättningar påverkar möjligheten och i förlängningen effekterna av ULF-satsningen som ett led i att öka kvaliteten i utbildningar hos skolhuvudmän men också lärosäten.

Spridning av forskningsprojekt en likvärdighetsfråga

Ytterligare en aspekt som lärosätesrepresentanterna och representanter från skolhuvudmän lyfter fram kopplat till likvärdighet är vikten av spridning av forskningsprojekt inom och mellan olika skolhuvudmän och olika kontexter. Eftersom lärosätena inte kan bedriva forskning vid alla skolor och förskolor så upplevs det som bekymmersamt om det är en viss typ av skolor och förskolor som beforskas. Eftersom det är omöjligt att bedriva forskningsprojekt vid samtliga skolor/förskolor och skolhuvudmän, blir kunskapsspridning centralt för att nå ut med forskningsresultat generellt men också kopplat till spridning av resultaten från ULF-projekten.

När det gäller ULF-forskning ska man ju komma ihåg att det här med kunskapsspridning är ju centralt. Det är ju inte bara dom som deltar som tjänar på det här, vi ska inte glömma det. Ibland finns det, det finns en liten risk att det här med regionala och lokala slår över. (LR, gruppintervju)

Skolhuvudmannarepresentanterna lyfter också vikten av kunskapsspridning, där ett av perspektiven handlar om hur kunskapsspridningen sker på den egna förvaltningen. Detta synliggör att det finns en risk att kunskapsspridningen sker hos den egna skolhuvudmannen på lokal nivå, men att det är svårare att sprida på en regional nivå. Skolhuvudmännens beskrivningar visar på att spridningen framförallt sker lokalt till kollegor, fackföreningar och nämnder och politiker. En skolhuvudmannarepresentant lyfter i dialogsamtalen fram utmaningar kopplat till spridning av resultat på följande sätt:

[...] vi försökt lyfta det på hela i hela vår förvaltning [...] regelbundet och beskriva vart vi står nu [...]. Sen [...] när jag har läst dom andra ansökningarna så finns det med som ett krav [...] hur [...] man [tänker] att spridningen ska gå till, [...] många i alla fall skriver, [...] att man ska finnas med i olika nätverk eller försöka vara med i olika skrifter [...] men nätverk finns ju mycket inom kommuner inte jättemycket mellan kommuner, så det blir redan där begränsat. Och sen vet vi ju, man tänker att man ska publicera i tidskrift, absolut det finns ju ofantligt mycket kopplat till våra frågor. Risken är ju att det drunknar, [...vi skulle] behöva hitta nånting [annat] i alla fall inom länet [...] inte bara att läsa för [...] då är det lätt att man tappar det [...], men inom kommunen tror jag det är lättare för där har vi [...] nätverk [...] som vi har upparbetat, så där är det mycket lättare att sprida ... (SHR, dialogforum)

Den problematik som här lyfts är kopplad till spridning av resultat utanför den egna skolhuvudmannen, spridningen sker framförallt i nätverken inom den egna kommunen, vilket i sig innebär begränsningar i spridning av resultat inom och utanför den egna regionen.

Output

I detta avsnitt redogörs för de avtal och aktiviteter som ULF-verksamheten vid Örebro universitet har resulterat i.

Avtal med skolhuvudmän

Örebro universitet har utöver det generella samverkansavtalet med RÖL skrivit avtal med enskilda skolhuvudmän. Sedan början av 2020 till och med 2021 har lärosätet skrivit 20 avtal med skolhuvudmän. I avtalen mellan lärosätet och skolhuvudmännen tydliggörs skolhuvudmännens och lärosätets ansvar i relation till varandra samt hur finansieringen mellan

de olika parterna ser ut. Skolhuvudmännen bidrar finansiellt genom att berörd personal får avsatt tid för medverkan. I tabell 1 finns en översikt över antal avtal med respektive skolhuvudman under åren 2020-2021.

Skolhuvudman	Antal avtal år 2020	Antal avtal år 2021	Totalt
Örebro	6	3	9
Laxå	2		2
Brickebergskyrkans Skolstiftelse (finns i Örebro)	2		2
Köping	1		1
Kumla	1		1
Lindesberg	1		1
Askersund	1		1
Hallsberg	1		1
Syd Närkes utbildningsförbund	1		1
Lapplands kommunförbund		1	1
Totalt	16	4	20

Tabell 1 Antal avtal mellan Örebro universitet och skolhuvudmän åren 2020-2021

Örebro universitet har till övervägande del skrivit avtal med Örebro kommun, kommunen har totalt 9 ULF-avtal med Örebro universitet. Två skolhuvudmän har skrivit två avtal, Laxå kommun och Brickebergskyrkans skolstiftelse som är en ekonomiskt och juridisk fristående stiftelse i Örebro. Ett avtal är skrivet med Syd Närkes utbildningsförbund som är ett kommunförbund mellan regionens kommuner Laxå, Askersund och Hällefors. Av de 12 kommunerna i RÖL har totalt 7 kommuner i regionen skrivit specifika ULF-avtal med Örebro universitet. Detta innebär att drygt hälften av kommunerna i regionen har specifika ULF-avtal utöver det avtal som är skrivet med RÖL. Utöver de specifika ULF-avtalen med skolhuvudmän i regionen har Örebro universitet skrivit ett avtal med Lapplands kommunförbund, och ett avtal med Köpings kommun som ligger i andra regioner. Köpings kommun har även VFU-avtal med Örebro universitet.

Aktiviteter

Örebro universitet har framförallt inriktat ULF-arbetet på praktisknära utvecklings- och forskningsprojekt. Till vissa utvecklings- och forskningsprojekt finns det ett utlysningförfarande där skolhuvudmän och lärosätet ansöker om medel för forsknings och/eller utvecklingsprojekt. Andra projekt tilldelas medel utan ett utlysningförfarande. ULF-medlen har framförallt finansierat forskningsprojekt, och framtidens lärarutbildning har finansierat utvecklingsmedlen. Utvecklingsmedlen har varit ett sätt att identifiera framtida forskningsprojekt. En del av ULF-medlen har också lagts på workshops, där skolhuvudmän och lärosätet möts för att identifiera behov. Ansökningarna av medel har bedömts av interna bedömare vid universitetet, regionens utsedda bedömare hos skolhuvudmän samt externa bedömare (ORU, 2021b). De beviljade medlen vid utlysning för år 2019 har byggts på tidigare samarbeten som ett sätt att komma igång med ULF-verksamheten. Tabell 2 visar antal ansökningar och beviljade medel under tidsperioden 2019-2021.

Ansökningar och beviljade medel till forsknings- och utvecklingsprojekt 2019-2021				
År	Ansökningar Forskningsmedel	Beviljade forskningsmedel	Ansökningar utvecklingsmedel	Beviljade utvecklingsmedel
2019-2021	12	7	9	7

Tabell 2 ansökningar och beviljade forsknings och utvecklingsmedel 2019-2021

De forskningsprojekt som tilldelats medel via utlysning riktar sig till gymnasiet, vuxenutbildningen, och grundskolan. Den första utlysningen var ett pilotprojekt, till vilket tre projekt beviljades medel, två av dessa pilotprojekt tilldelades sedan medel vid kommande utlysningar. Ett av dessa projekt tilldelades medel vid totalt tre tillfällen. Det innebär att redan påbörjade projekt via ansökningsförfarande har haft möjlighet att fortsätta med fördjupade studier. Nedan finns en förteckning över beviljade forskningsmedel mellan åren 2019 och 2021.

Forskningsprojekt som tilldelats medel i utlysningar av forskningsmedel in om ramen för ULF						
År	Skolhuvudman	Skolform	Titel	Utlisning	Beslut	Övrigt
2019	Sydnärkes utbildningsförbund (Hallsberg)	Gymnasiet	"Från fötter till betyg" - Rörelseförståelse för nyanlända flickors deltagande och måiluppfyllelse i idrott och hälsa	2019	2019	Pilotutlysning
2019	Örebro kommun	Vuxenutbildning	Flerspråkigt stöd för nyanlända vuxna: lärmiljöer för SFI	2019	2019	Pilotutlysning
2019	Hallsbergs kommun Örebro kommun	Grundskola Gymnasiet	Blandade förmågor i engelska klasser: ideal, verklighet och lösningar	2019	2019	Pilotutlysning
2020	Örebro kommun	Vuxenutbildning	Flerspråkigt stöd för vuxna nyanlända inom SFI	2020	2020	Fortsättning på tidigare projekt, se ovan.
2020	Sydnärkes utbildningsförbund (Hallsberg)	Gymnasiet	"Från fötter till betyg" - Rörelseförståelse för nyanlända flickors deltagande och måiluppfyllelse i idrott och hälsa	2020	2020	Fortsättning på tidigare projekt, se ovan
2020	Örebro kommun	Högstadiet	Svensklärare reflekterar: språkideologier i text och rum på högstadiet.	2020	2020	
2021	Sydnärkes utbildningsförbund (Hallsberg)	Gymnasiet	"Från fötter till betyg" - Rörelseförståelse för nyanlända flickors deltagande och måiluppfyllelse i idrott och hälsa	2020	2021	Fortsättning på tidigare projekt, se ovan

Tabell 3 Beviljade forskningsmedel åren 2019-2021

Utöver de forskningsprojekt som har beviljats medel, har utvecklingsprojekt blivit beviljade medel utifrån utlysningförfarande. Det som kan konstateras är att förskolan, elevhälsan, gymnasieskolan och vuxenutbildningen blivit beviljade medel för utvecklingsprojekten. Två av utvecklingsprojekten rör samverkan mellan flera aktörer. Det ena av dessa projekt sker i samverkan mellan socionomprogrammet, ämneslärarprogrammet och elevhälsan i Örebro

kommun. Det andra utvecklingsprojektet rör samverkan mellan Örebro kommun, Lapplands gymnasium och lärosätet. Nedan finns en förteckning över beviljade medel för utvecklingsprojekt för åren 2019-2021.

Utvecklingsprojekt som tilldelats medel i utlysningar av utvecklingsmedel för ULF						
År	Skolhuvudman	Skolform	Titel	Utllysning	Beslut	Övrigt
2020	Örebro kommun	Elevhälsan	Samverkan om elevhälsofrågor	2019	2020	Samverkan mellan socionomprogrammet och ämneslärarprogrammet.
2020	Örebro kommun	Förskola	Digitalt undersökande i förskolans undervisning – hur kan det gå till?	2019	2020	
2020	Örebro kommun	Förskola	Dans för, av och med yngre barn. Utvecklande av modell för jämställd dansundervisning i förskolan som innefattar digitala verktyg.	2019	2020	
2021	Örebro kommun	Förskola	Designad undervisning med digitala och kreativa verktyg kopplat till lärmiljö – från utforskande till att bepröva	2020	2021	
2021	Örebro kommun	Gymnasiet	Tillgänglig lärmiljö i gymnasiesärskolan	2020	2021	
2021	Örebro kommun Gällivare kommun	Gymnasiet	Sentence Composition: A development project	2020	2021	Samverkan med Lapplands gymnasium i Gällivare
2021	Örebro kommun	Vuxenutbildningen	The Multilingual English Classroom in Sweden	2021	2021	

Tabell 4 Beviljade utvecklingsmedel åren 2019-2021

Utöver de forsknings- och utvecklingsprojekt som har beviljats medel via utlysningar, har elva projekt fått forskningsmedel utifrån behovsinventering, som skett i samverkan med länets skolhuvudmän. Sex av dessa forskningsprojekt riktar sig till förskolans praktik, fyra till grundskolan och ett projekt berör forskningsbaserad samverkan. Forskningsprojekten omfattar 7 olika skolhuvudmän, och ett av projekten sker i samverkan med RÖL.

Forskningsprojekt som har tilldelats medel med utgångspunkt i en behovsinventeringsprocess som har genomförs med länets skolhuvudmän			
År	Skolhuvudman	Skolform	Titel
2019	Kumla kommun	Förskola	Från positiva berättelser till beprövad erfarenhet
2019	Köpings kommun	Förskola	Förskola i kontinuerlig utveckling
2019	Laxå kommun	Förskola	Hållbar och likvärdig förskola
2019	Askersunds kommun	Förskola	Kollegiala strukturer och kollaborativt lärande
2019	Lindesbergs kommun	Förskola	Vardagsarbete i förskolan
2020	Örebro kommun	Förskola	Läspraktiker och samarbete mellan förskolepersonal och vårdnadshavare med annat modersmål än svenska
2020	Hällefors kommun	Grundskola	Processer för kollegialt lärande i matematik
2020	Örebro kommun	Grundskola	Dokumentation från den egna undervisningen som underlag för undervisningsutveckling
2020	Örebro kommun	Grundskola	Kollegialt lärande för att utveckla pedagogiskt ledarskap
2020	Laxå kommun	Grundskola	Kollegialt lärande som praktik
2020	Region Örebro Län		Forskningsbaserad samverkan

Tabell 5 Beviljade forskningsprojekt, utan utlysningförfarande åren 2019-2021

Sammanfattningsvis har Örebro universitet fokus på forsknings- och utvecklingsprojekt i sitt ULF-arbete. Flera av projekten handlar om kollegialt lärande och pedagogiska samtal för olika professioner kopplade till undervisning inom olika skolformer. Det kan handla om det kollegiala lärandets möjligheter att stärka lärares förmåga till didaktiska handlingar och lärares förmåga att anpassa undervisning till olika kunskapsnivåer inom exempelvis svenska och engelska. Det kan röra sig om; hur ett kollegialt lärande på vetenskaplig grund och utifrån beprövad erfarenhet kan förbättra resultat, utveckla metoder och arbetssätt för det pedagogiska arbetet för att öka elevers måluppfyllelse, lärares undervisningsskicklighet, professionskompetens och praktiska arbete.

Vad har aktiviteterna lett till?

Vid insamlingen av data för denna genomlysning våren 2021 hade flera av projekten nyss startat vilket innebär att det är svårt att se några effekter. Även Lärarutbildningens regionala samverkansråd är relativt nystartat och ses som en bra grund för det fortsatta arbetet med ULF. Det som kan konstateras är att arbetet med vissa forskningsprojekt har pågått under längre tid, eftersom de beviljats medel vid flera utlysningar. Detta kan tolkas som att det funnits ett behov av att arbeta vidare med skolhuvudmännen och få en fördjupning i de projekten som har startat.

För spridning av resultat planeras att skriva rapporter och något projekt har presenterat vid olika forum. Vid tiden för insamlingen av data till denna genomlysning var universitetet i en process att skriva en antologi, denna antologi publicerades i början av 2022. Temat för antologin rör utbildningsutvecklande forskningsdilemman, utmaningar och möjligheter (ORU, 2020/03528). En skolhuvudmannarepresentant uttrycker i relation till spridning av resultat att de är i början av projektet och därför inte kommit så långt i arbetet.

När det gäller lärosätets påverkan på det vetenskapliga förhållningssättet och hur det har bidragit till att utveckla förskolor och skolor i regionen går det i enkäten att utläsa att det finns en upplevelse bland lärosätesrepresentanterna att lärosätet har bidragit med aktuell forskning och vetenskapligt förhållningssätt som leder till utveckling av verksamheterna. Dock behöver det få ta tid. Bland skolhuvudmännen finns det en mer spridd upplevelse angående detta, där några skolhuvudmän är mer tveksamma till att lärosätet bidragit till att utveckla verksamheten medan andra menar att det har bidragit till utveckling.

Eftersom ULF är en del i projektet framtidens lärarutbildning är det intressant att se hur representanter för lärosätet och skolhuvudmän uppfattar att ULF bidrar till lärarutbildningen vid lärosätet. Ur skolhuvudmannarepresentanternas perspektiv finns det skilda uppfattningar angående hur de upplever att förskollärary- och lärarutbildningen diskuteras vid samverkan som en del i ULF; samt om studenter vid förskollärary- och lärarutbildningen medverkar i ULF. Bland lärosätesrepresentanterna finns det en mer positiv bild kring att kunskaper utvecklade inom ramen för ULF bidrar till att stärka förskollärary- och lärarutbildningen. När det gäller om studenterna vid förskollärary- och lärarutbildningen medverkar i ULF finns det utvecklingsmöjligheter och en del lärosätesrepresentanter är mer tveksamma till om studenterna medverkar. Det som lyfts är att det är via examensarbeten och VFU som studenter blir involverade.

Lärosätesrepresentanterna menar att ULF-satsningen har goda förutsättningar att utveckla den utbildningsvetenskapliga forskningen men det ännu inte har bidragit till att stärka lärosätets forskningsmiljö. För de som inom ramen för ULF fått medel har det inneburit en förstärkning av forskningen.

Örebro universitets ULF-verksamhet i relation till nodens utgångspunkter

I detta avsnitt diskuteras Örebro universitets ULF-verksamhet i relation till Umeå-nodens gemensamma utgångspunkter. För detta har vi utgått från de grundläggande ställningstaganden som skrivs fram i ULF-planen:

Målen handlar om att prova modeller för samverkan, bedriva praktknära forskning, involvera skolor och lärosäten samt att kommunicera lärdomar:

- Försöksverksamheten handlar inte primärt om att fördela medel till praktknära forskning, utan om att utveckla, pröva och utvärdera nya samverkande modeller som främjar praktknära forskning.
- Verksamheten genomförs i likvärdig symmetrisk och komplementär samverkan mellan skolhuvudmän och lärosäten.
- Skolans behov vägleder forskningens specifika inriktningar och aktiviteter.
- Den praktknära forskningen sker i samverkan med verksamhetsutveckling.
- Den praktknära forskningen är utbildningsvetenskaplig och uppfyller sedvanliga kvalitetskriterier för vetenskaplig forskning.
- Lärarutbildningen involveras i försöksverksamheten.
- Engagemang och medfinansiering förväntas av deltagande parter (Umeå universitet 2020, s 1).

Utifrån vår analys arbetar Örebro universitet i stora drag utifrån de gemensamma utgångspunkterna. Det finns dock utvecklingsområden kopplade till att stärka lärarutbildningen via studenters medverkan i försöksverksamheten. I de utsagor som vi har tagit del av är studenters delaktighet i försöksverksamheten kopplat till VFU och eventuella examensarbeten. Det material som vi har tillgång till visar inte på någon tydlig koppling till studenternas delaktighet i de forsknings- och utvecklingsprojekt som beviljats medel inom ramen för ULF. Utöver detta kan vi se att finns det en studentrepresentant i det nystartade Lärarutbildningens samverkansråd. Detta indikerar på att studenters delaktighet i försöksverksamheten har utvecklingsområden.

ULFs försöksverksamhet har integrerats i projektet framtidens lärarutbildning – delprojekt praktikinära forskning – vilket innebär att försöksverksamheten har placerats i ett större sammanhang och därmed kunnat dra nytta av projektets finansiella muskler och organisation. Detta innebär också att det finns goda förutsättningar för ULF- satsningen att påverka och påverkas av organiseringen av den framtida lärarutbildningen. I och med att ULF är placerad inom projektet framtidens lärarutbildning har RUC haft en central roll i att upprätthålla stabilitet och bidra med uppbyggda nätverk för samverkan via sin etablerade samverkansstruktur. En ny samverkansarena, Lärarutbildningens samverkansråd, har skapats och en samverkansplattform har initierats vilket innebär att nya samverkansstrukturer byggs upp. Detta sammantaget innebär att det finns både befintliga strukturer som används och nya strukturer som skapats där samverkan mellan lärosätet och skolhuvudmän kan genomföras, och där de nya strukturerna kan ta stöd i uppbyggnadsfasen i det som redan är etablerat. Det är dock svårt att avgöra om dessa samverkansytor skapats och initierats på grund av ULF:s försöksverksamhet, om de är ett resultat av framtidens lärarutbildning, eller en kombination av båda.

Det har identifierats flera aspekter av det symmetriskt komplementära där möten i ögonhöjd mellan representanter från lärosäte och skolhuvudmän är i fokus. Vikten av dialog framträder bland representanterna för lärosätet och skolhuvudmän som grundläggande för samverkan. Samtidigt uttrycks det att det finns ett gap mellan professioner och verksamheter som är viktigt att överbygga, i detta arbete är dialog och respekt för varandras profession och verksamhet centralt. Ett sätt att se på symmetrisk komplementär samverkan och skapande av struktur för samverkan är den utlysningmodell som konstruerats för ansökningar av medel för utvecklings- och forskningsprojekt, där forskare och deltagare från skolhuvudmännen tillsammans kan lämna in ansökan som sedan bedöms av interna representanter vid lärosätet, representanter från skolhuvudmännen och externa representanter. Detta kan ses som en symmetrisk komplementär samverkan där både skolhuvudmännens och lärosätets perspektiv har betydelse vid beviljande av medel. Det kan konstateras att det finns en vilja och ambition hos lärosätet och skolhuvudmännen att utveckla samverkan utifrån ett symmetriskt komplementärt synsätt, och de samverkansytor som skapas och de forsknings- och utvecklingsprojekt som startat visar på en intention att arbeta symmetriskt komplementärt.

ULF-medlen har i huvudsak riktats till forsknings- och utvecklingsprojekt som till stor del tar sin utgångspunkt i skolverksamhetens utvecklingsbehov. Det kan dock konstateras att det inte har varit en enkel process att identifiera behov och vems behov som är i förgrunden. Detta har identifierats som en friktionsyta utifrån att olika perspektiv hos olika professioner bedöms har

betydelse för vilken typ av forsknings- och utvecklingsfrågor som väcks. I detta avseende indikerar resultatet att det finnas en skillnad mellan hur skolhuvudmän och lärosäten uppfattar vems frågor som lyfts; där skolhuvudmän i sin position som förvaltningschef/skolchef lyfter fram att rektorers och lärares perspektiv ligger till grund för ansökan; medan lärosätesrepresentanterna uppfattar att det är skolchefer/förvaltningschefer som till stor del styr vilka frågor som kommer upp på agendan och där också forskares forskningsintresse ibland är i förgrunden. Här är det dock viktigt att poängtera att det är få skolhuvudmän som valt att delta i genomlysningen. Överlag menar dock både skolhuvudmän och lärosätesrepresentanter att utgångspunkten är verksamhetens identifierade behov och frågor i enlighet med ULF:s intentioner.

Ett utvecklingsområde som identifieras utifrån resultatet handlar om spridning av resultat, här finns det utvecklingspotential som behöver ses över. Utifrån skolhuvudmännens och lärosätesrepresentanternas utsagor är det framförallt via befintliga nätverks som spridning sker. Dessa nätverk är oftast lokalt förankrade, och därmed riskerar resultatens spridning att bli begränsade. Här kan den initierade samverkansplattformen vara ett sätt att stärka möjligheten att sprida resultat mellan olika skolhuvudmän. Samtidigt bör ju möjligheten för att sprida resultat mellan skolhuvudmän finnas i de befintliga nätverken som drivs via RUC.

Nedan visas en illustration över en idealbild kring hur ULF-samverkan kan ta sig till uttryck. Där både skolutveckling, forskning och lärarutbildningen är likvärdiga och beroende av varandra för att möjliggöra kvalitet inom verksamheterna och bra utbildning för barn, elever och studenter. I realiteten är denna idealbild inte lika enkel att genomföra praktiskt. Det som kan konstatera är att skol- och verksamhetsutveckling, skolverksamheternas behov och forskning är två aspekter som har haft ett stort fokus vid Örebro universitets ULF-försöksverksamhet, och där ULF:s placering inom framtidens lärarutbildning innebär att ULF påverkar och påverkas av lärarutbildningens framtida utformning.

Figur 3. En idealiserad bild av ULF i överlapp mellan lärarutbildning, skolutveckling och forskning.

Den sista aspekten rör medfinansiering, i avtalen mellan skolhuvudmän och lärosätet framgår hur finansieringen sker och att skolhuvudmän och lärosäten bidrar finansiellt med medel. Skolhuvudmännen bidrar genom att avsätta tid för medverkande lärare och rektorer.

Avslutande diskussion

I denna avslutande diskussion reflekteras över de framträdande dragen av Örebro universitets ULF-försöksverksamhet i relation till kultur, struktur och politik (Hoy och Miskels, 2008).

Som redogörs för i denna rapport präglas Örebros ULF-verksamhet av kopplingen till framtidens lärarutbildning och RUC, och utgår från både nya strukturer och befintliga strukturer i arbetet. Uppbyggnaden av nya strukturer och samverkansplattformar indikerar vikten av att struktur och kultur hänger samman, och där de värderingar som uttrycks handlar om att hela regionen ska leva, vikten av dialog och att mötas i ögonhöjd och att det ska genomsyra arbetet. De strukturer som har byggts upp möjliggör för samverkan mellan skolhuvudmän och lärosäte och hänger därför samman med de värderingar som uttrycks. Sammantaget innebär detta att strukturer för dialog och samverkan, där kultur och struktur påverkar varandra framträder och stärker varandra, och där strukturens uppbyggnad präglas av kulturella värderingar. Samtidigt visar resultatet på att det är ett flertal skolhuvudmän inom regionen som inte har skrivit något specifikt ULF-avtal kopplat till forsknings- och utvecklingsprojekt. Detta indikerar att den kultur, baserat på de värderingar som uttrycks inte fullt ut uppnås i det praktiska arbetet. I detta avseende uppstår en diskrepans mellan de värderingar som uttrycks kring att hela regionen ska leva och det faktiska ULF-arbetet. Detta skulle kunna relateras till det som Hoy och Miskel (2008) lyfter fram som kongruens mellan kultur, struktur och politik vilka leder till kritiska frågor, där förväntningar hos lärosätesrepresentanter och representanter från skolhuvudmän påverkar strukturers uppbyggnad, samtidigt som politik i form av olika spänningar påverkar deltagande i ULF-arbetet. Detta kan relateras till området politik, där det finns friktionsytor som identifierats kopplat till vilka områden och skolhuvudmän som omfattas av ULF. Vems frågor är i centrum, hur identifiering av skolhuvudmännens behov sker och hur likvärdighet uppstår utifrån huvudmäns olika förutsättningar.

I arbetet med att ta fram forsknings- och utvecklingsprojekt har utlysningförfarandet och bedömningen möjliggjort för både lärosätesrepresentanter och skolhuvudmän att bedöma de inkomna ansökningarna, vilket indikerar att strukturer för att ge medel till forsknings- och utvecklingsprojekt är tätt sammanlänkade med de kulturella uttrycken kring samverkan. En svårighet som uttrycks och som kan relateras till politik och friktionsytor baserade på likvärdighetsaspekten handlar om spridning av resultat, där strukturen underlättar spridning av resultat inom skolhuvudmännens egen organisation via olika typer av nätverk, men där det uttrycks svårare att sprida resultat mellan skolhuvudmän. Detta indikerar på spänningar eller friktionsytor kopplat till likvärdighet av tillgång till resultat, och där strukturen inte fullt ut möjliggör för detta. Detta är intressant utifrån att RUC har 9 olika nätverk som regionens skolhuvudmän har tillgång till.

Sammanfattningsvis har Örebro universitet haft fördel av att ULFs försöksverksamhet har varit en del i framtidens lärarutbildning, vilket har påverkat möjligheterna att organisera och skapa nya strukturer för samverkan. I detta arbete har de befintliga strukturerna inom RUC och möjligheten att delta vid RÖL:s möten med skolhuvudmän underlättat processen. Det framträder en kultur där dialog, samverkan och respekt för varandras verksamheter och professioner anses viktigt. Samtidigt finns det friktionsytor och maktaspekter som framträder kopplat till vems och vilka frågor som framträder, hur likvärdigheten mellan stora och små skolhuvudmäns möjlighet att delta i ULF, samt likvärdighet kopplat till spridning av resultat. Sammantaget kan det konstateras att den befintliga strukturen och den nya strukturen tillsammans med den kultur som framträder med dialog och långsiktig samverkan i fokus, tillsammans med maktstrukturen och dess friktionsytor skapar förutsättningar för ULFs försöksverksamhet (jfr Hoy & Miskel, 2008). Om strukturen möjliggör dialog, både inom universitetet, hos skolhuvudmännen och

mellan universitetet och skolhuvudmännen, och det finns en vilja att föra dialog minskar friktionsytorna och en symmetriskt och komplementär samverkan skapas.

Som avslutning gör vi här några reflektioner kring genomlysargruppens arbete med genomförande och analys i rapporten som skrivits. Under genomförandet har data samlats in på flera sätt för att ge en så fyllig bild som möjligt av Örebro universitets ULF-arbete. Vid gruppintervjun deltog tre lärosätesrepresentanter och samtliga representanter som fått enkäten svarade. När det gäller deltagande skolhuvudmän är svarsfrekvensen vid enkäten relativt låg, 6 av 17 möjliga respondenter har svarat; och vid dialogsamtalen deltog tre skolhuvudmän, varav 2 arbetade hos samma skolhuvudman. Detta innebär att skolhuvudmännens perspektiv är relativt få, och därför går det inte att dra några större slutsatser kring skolhuvudmännens uppfattningar. Däremot ger deras utsagor en möjlig förklaring och insikt till skolhuvudmännens perspektiv på ULF-arbetet.

Referenser

- Ahlström, B., Benerdal, M. Cervantes, S. & Westman, A. (2021). *Huvudmännen i fokus -Delrapportering från genomlysningen av Umeå-nodens ULF-försöksverksamhet*. Nås via <https://www.ulfavtal.se/aktiviteter-/publikationer/rapporter/>
- Ball, S.J., Maguire, M., Braun, A., Hoskins, K. & Perryman, J. (2012). *How schools do policy: policy enactments in secondary schools*. London: Routledge.
- Hoy, W.K. & Miskel, C.G. (2008). *Educational administration: theory, research, and practice*. (8. ed.) Boston: McGraw-Hill.
- Lindensjö, B. & Lundgren, U.P. (2000). *Utbildningsreformer och politisk styrning*. Stockholm: HLS förlag
- Lundgren, U.P. (1979). *School curricula: content and structure and their effects on educational and occupational careers*. Stockholm: Inst. för pedagogik, Högskolan för lärarutbildning.
- Regeringen (2017). *Uppdrag om försöksverksamhet med praktknära forskning*. Utbildningsdepartementet. Diarie nr. U2015/03573/UH, U2017/01129/UH <https://www.regeringen.se/regeringsuppdrag/2017/03/uppdrag-om-forsoksverksamhet-med-praktknara-forskning/>, hämtad 2021-11-19.
- ULF-avtal.se (2021). *Frågor och svar om ULF-avtal*, <https://ulfavtal.se/om-ulf-avtal/>, hämtad 2021-11-19.
- Umeå universitet (2019) *Samarbetsavtal gällande ULF, försöksverksamhet med praktknära forskning*. 2019-06-28. Dnr FS 1.6.1-573-17
- Umeå universitet (2020a). *Plan: ULF, Utveckling Lärande Forskning*, 2020-07-06. Dnr FS 1.6.1-573-17.
- Umeå universitet (2020b). *Utlysning: Uppdrag inom ULF - Umeå-noden (se nedan) för 2-5 forskare från medverkande lärosäten att genomlysa och studera samverkan mellan nodens lärosäten och deras skolhuvudmän*. Dnr. FS 2.1.6-883-20.
- Umeå universitet (2019). *Samarbetsavtal gällande ULF, försöksverksamhet med praktknära forskning*, Dnr FS 1.6.1-573-17.
- ORU (2018/05417) *Projektdirektiv. Framtidens lärarutbildning*, ORU 2018/05417. Örebro Universitet
- ORU (18/6356) *Progressrapport, halvårsavstämning, 2019. Framtidens lärarutbildning*, 2019-06-04, Örebro Universitet
- ORU (2019/06474) *Progressrapport 2019 och plan för 2020. Framtidens lärarutbildning 2010-12-05*. Örebro Universitet
- ORU (2020/03528) *Progressionsrapport, halvårsavstämning 2020. Framtidens lärarutbildning 2020-06-04*. Örebro universitet
- ORU (2020a) *Om framtidens lärarutbildning*. <https://www.oru.se/strategiska-satsningar/framtidens-lararutbildning/om-framtidens-lararutbildning/> hämtad 2020-10-07
- ORU (2020b) *Praktknära forskning*. <https://www.oru.se/strategiska-satsningar/framtidens-lararutbildning/delprojekt/praktknara-forskning/> hämtad 2020-10-07
- ORU (2020c) *Pågående praktknära forskningsprojekt*. <https://www.oru.se/strategiska-satsningar/framtidens-lararutbildning/delprojekt/praktknara-forskning/utlysningar/> Hämtad 2020-10-23.
- ORU (2020/05023) *Rektorsbeslut – Lärarutbildningens regionala samverkansråd*, 2020-09-22, OrU 2020/05023
- ORU (2020/05023b). *Bilaga till rektorsbeslut – Lärarutbildningens regionala samverkansråd*, 2020-09-22
- ORU (2021a) *Fakta om universitetet, fakta och siffror*, <https://www.oru.se/om-universitetet/fakta-om-universitetet/> hämtad 2021-10-13.
- ORU (2021b) *Blogg, Framtidens lärarutbildning, om utlysningar* <https://framtidenslararutbildning.wordpress.com/author/praktknaraforskning4/> Hämtad 2021-11-24

RUC (2020) RUC – Regionalt utvecklingscentrum ansvarar för det regionala perspektivet i Örebro universitets ULF-arbete. <https://www.oru.se/strategiska-satsningar/framtidens-lararutbildning/delprojekt/praktiknara-forskning/ruc---regionalt-utvecklingscentrum/>
Hämtad 2020-10-09

RUC (2021) Lärarutbildning vid Örebro universitet RUC – Regionalt utvecklingscentrum <https://www.oru.se/utbildning/lararutbildning/ruc---regionalt-utvecklingscentrum/> Hämtad 2021-10-19

Öijen L. och Öhman Sandberg A. (2019) *Framtidens lärarutbildning. Professorernas syn på ULF-avtal och praktiknära forskning. En kartläggning genomförd inom ramen för delprojektet praktiknära forskning*. Örebro: Örebro Universitet.

Öijen L., Öhman-Sandberg A., och Haglind U. (2020) *Framtidens lärarutbildning. Kommunala skolhuvudmäns syn på samverkan med universitet kring praktiknära forskning. En kartläggning genomförd med skolföreträdare i kommuner i Örebro län och Region Örebro län (RÖL)*. Örebro: Örebro Universitet.

Bilagor

Bilaga 1 Enkät Skolhuvudmän

Meddelandetext

Hej!

Vi som skriver till dig är Sara Cervantes (Luleå tekniska universitet), Malin Benerdal (Örebro universitet), Anna-Karin Westman (Mittuniversitetet) samt Björn Ahlström (Umeå Universitet). Vi ingår i en extern grupp som har i uppdrag att genomföra en genomlysning av försöksverksamheten ULF (utveckling-forskning-lärande). Vårt uppdrag är att identifiera styrkor och utvecklingsområden inom ramen för ULF i syfte att dra lärdomar av försöksverksamheten. Dessa lärdomar kan komma till nytta för framtida satsningar i syfte att utveckla och förbättra praktiktäna skolforskning. Inom ramen för detta projekt kommer också forskning att bedrivas där denna enkät utgör viktiga data. Deltagande är frivilligt och all information behandlas konfidentiellt. Enkäten består av 22 frågor och beräknas ta ungefär 20 minuter att genomföra. Fråga 8 - 22 är en skala i sex steg där du väljer i vilken utsträckning du instämmer med påståendet. Om det är någonting du inte kan svara på så går det bra att hoppa över frågan.

PS. Om du samarbetar med mer än ett lärosäte svarar du på en enkät per lärosäte. DS.

Tack för att du tar dig tid

Bakgrundsvariabler

1. Representerar huvudman/kommun (öppen fråga)
2. Titel (öppen fråga)
3. Vilket lärosäte samarbetar ni med?
(Umeå universitet, Luleå tekniska universitet, Örebro universitet, Högskolan Dalarna, Mälardalens högskola, Mittuniversitetet)
4. Könsidentitet (Man, kvinna, annat)
5. Vilken är din högsta avslutade utbildningsnivå?
(Grundskola, gymnasium, eftergymnasial utbildning (ej högskola/universitet), studier vid högskola/universitet, examen vid högskola/universitet, lic/doktorsexamen.)
6. Funktion inom ULF (öppen fråga)
7. Tid i ULF, år (öppen fråga)

15 påståenden med slutna svar i skala 1–6 där 1 är "instämmer helt" och 6 är "instämmer inte alls". Möjlighet att kommentera i fritext till varje påstående.

Samverkan

8. Som representant för huvudman har jag fått en tydlig bild av syftet med ULF-satsningen
9. Vi har en väl fungerande samverkan mellan huvudmän och lärosäte inom ramen för ULF
10. Organiseringen av samverkan gör det möjligt för samtliga huvudmän att engagera sig i ULF
11. Jag upplever att alla huvudmän som ingår i samverkan inom ramen för ULF har deltagit aktivt
12. Jag upplever att det har varit enkelt att samverka med lärosätet
13. Det har varit enkelt att identifiera förskolors och skolors utvecklingsbehov inom ramen för ULF
14. Samverkan som utvecklats mellan lärosäte och huvudmän, inom ramen för ULF, ser jag har goda möjligheter att försätta efter försöksperioden

Utveckling

15. Jag upplever att ULF bidragit till att öka min kännedom om enskilda skolors och förskolors utvecklingsbehov
16. Jag upplever att våra utvecklingsbehov har varit prioriterade inom ramen för ULF
17. Det har varit enkelt att organisera för utvecklingsaktiviteter baserat på förskolors och skolors behov inom ramen för ULF
18. Jag upplever att våra insatser kopplade till ULF leder till den utveckling som vi efterfrågat

Forskning

19. Jag upplever att aktuell forskning och vetenskapligt förhållningssätt från lärosätet har bidragit till att utveckla förskolor och skolor i min region
20. Jag upplever att det i våra aktiviteter kopplade till ULF tas hänsyn till rektorers, lärare- och förskollärares erfarenheter på ett bra sätt

Utbildning

21. Inom ramen för samverkan diskuteras hur förskolläraryrket och lärarutbildning är en del av ULF
22. Studenter vid förskolläraryrket och lärarutbildning medverkar i ULF

Bilaga 2 Enkät Lärosäten

Meddelandetext

Hej!

Vi som skriver till dig är Sara Cervantes (Luleå tekniska universitet), Malin Benerdal (Örebro universitet), Anna-Karin Westman (Mittuniversitetet) samt Björn Ahlström (Umeå Universitet). Vi ingår i en extern grupp som har i uppdrag att genomföra en genomlysning av försöksverksamheten ULF (utveckling-forskning-lärande). Vårt uppdrag är att dra lärdomar av försöksverksamheten inom ULF, lärdomar som kan komma till nytta för framtida praktiska skolforskning. Inom ramen för detta projekt kommer också forskning att bedrivas där denna enkät utgör viktiga data. Deltagande är frivilligt och all information behandlas konfidentiellt. Enkäten består av 22 frågor och beräknas ta ungefär 20 minuter att genomföra. Fråga 7 - 22 är en skala i sex steg där du väljer i vilken utsträckning du instämmer med påståendet.

Tack för din medverkan!

Bakgrundsvariabler

1. Lärosäte
(Umeå universitet, Luleå tekniska universitet, Örebro universitet, Högskolan Dalarna, Mälardalens högskola, Mittuniversitetet)
2. Titel (öppen fråga)
3. Könsidentitet (Man, kvinna, annat)
4. Vilken är din högsta avslutade utbildningsnivå?
(Grundskola, gymnasium, eftergymnasial utbildning (ej högskola/universitet), studier vid högskola/universitet, examen vid högskola/universitet, lic/doktorsexamen)
5. Funktion inom ULF (öppen fråga)
6. Tid i ULF, år (öppen fråga)

16 påståenden med slutna svar i skala 1-6 där 1 är "instämmer helt" och 6 är "instämmer inte alls". Möjlighet att kommentera i fritext till varje påstående.

Samverkan

7. Vår organisation för samverkan mellan lärosäte och skolhuvudmän fungerar på ett bra sätt
8. Det har varit enkelt att *upprätta kontakt* med skolhuvudmän
9. Alla huvudmän som ingår i vår samverkan har varit engagerade i ULF
10. Jag upplever att det har varit enkelt att *samverka* med huvudmän som ingår i ULF
11. Den organisation för samverkan som vi har inom ramen för ULF har goda möjligheter att försätta efter försöksperioden

Verksamhetsutveckling

12. Det har varit enkelt att identifiera förskolors och skolors utvecklingsbehov inom ramen för ULF
13. Jag upplever att våra ULF-insatser leder till den utveckling som efterfrågas av huvudmännen
14. Det har varit enkelt att organisera för utvecklingsinsatser baserat på förskolors och skolors behov inom ramen för ULF
15. Jag upplever att förskolors och skolors utvecklingsbehov har varit prioriterade inom ramen för ULF

Forskning

16. Jag upplever att aktuell forskning och vetenskapligt förhållningssätt från lärosätet har bidragit till att utveckla förskolor och skolor i min region
17. ULF har bidragit till att stärka lärosätets forskningsmiljö(er).
18. ULF-satsningen har goda förutsättningar till att bidra med att utveckla forskningen inom utbildningsvetenskap

Utbildning

19. Inom ramen för samverkan med skolhuvudmän är förskollärary- och lärarutbildning en del av ULF
20. Kunskaper som utvecklats inom ramen för ULF har bidragit till att stärka förskollärary- och lärarutbildningarna vid mitt lärosäte
21. Representanter för förskollärary- och lärarutbildningen är aktivt deltagande i ULF vid mitt lärosäte
22. Studenter vid förskollärary- och lärarutbildning medverkar i ULF

Bilaga 3 Budgetredovisning av ULF-avtal
(ULF-avtal Dnr FS 1.2.1-573-17)

	2019	2020	2021
Vetenskaplig ledare ULF	65 000	135 000	138 000
Koordinator till praktknära forskning förskola ULF	239 000	269 000	276 000
Koordinator till praktknära forskning grundskola ULF	54 000	134 000	138 000
Koordinator praktknära forskning utlysning	31 000	32 000	
Forskningsprojekt ULF	1 868 000	3 457 000	1 770 000
Totalt	2 257 000	4 027 000	2 322 000
Bidrag från Umeå Universitet	424 000	2 243 000	1 333 333
Totalt	1 833 000	1 784 000	988 667
Budgeterat LUN	1 833 000		
Kostnad framtidens lärarutbildning	0	1 784 000	988 667